

Diariernr JU2024/01121

Remissvar på slutbetänkande av 2022 års vapenutredning, SOU 2024:31

Bakgrund

Sverige har haft en reglering av vapeninnehav sedan 1918 och permanent lagstiftning sedan 1928 i form av kungörelser, förordningar och lagar som reglerat den enskilde och andra civila aktörers möjligheter att inneha skjutvapen.

Trots lagreglering har vi idag stora samhällsproblem med nästintill dagliga skjutningar. Lagstiftningen har således inte påverkat samhällsproblemet med dödligt vapenvåld eftersom lagstiftningen endast respekteras av de laglydiga medan dessa skjutningar sker med vapen som innehas utan tillstånd (dvs att innehavet är kopplat till ett kriminellt uppsåt). Skärpt vapenlagstiftning är inte rätt metod att stävja den kriminella vapenvåldet.

De som innehar vapen utan kriminellt uppsåt utgör inte något samhällsproblem. Det finns inte heller någon korrelation mellan antal vapen i samhället och samhällsproblem med skjutningar varför all reglering som syftar till att minska antalet vapen för dem som inte har ett kriminellt uppsåt inte har någon påverkan på dagens samhällsproblem.

Grundläggande måste all lagreglering adressera ett samhällsproblem. Finns inget samhällsproblem behövs ingen lagreglering.

De problem som legala vapenägare har idag beror på en dysfunktionell tillståndsmyndighets agerande, inte på lagstiftningen i sig. Lagstiftningen ger möjligheter som aldrig utnyttjas av tillståndsmyndigheten då denna snarare följer en egen agenda. Överklaganden till domstol är ofta fruktlöst då domstolarna har en tendens att mer döma efter en politisk samhällsanalys än efter lagarna.

Utredningens huvuddrag:

- Har inte adresserat det givna uppdragets tydligt formulerade direktiv
- Har fokuserat på redaktionellt arbete och språkliga justeringar

- Har i princip inte föreslagit någon förändring som skulle innebära lättnader för legala vapenägare

- Har anammat samma synsätt på vapen i samhället som Polismyndigheten, dvs att samtliga vapen utgör ett samhällsproblem oavsett vem som innehar, brukar eller förvaltar vapnet

- Baseras till stor del på Polismyndighetens bias angående förekomsten av vapen i samhället trots att Polismyndighetens analyser är mycket bristfälliga

- Har i princip velat lagstifta i de fall som Polismyndigheten har fått bifall för sina åsikter i domstolar (rättspraxis) och i de fall åsikterna inte hörtsammats av domstolar velat göra Polismyndighetens åsikt till lag

- Föreslår att låta Polismyndigheten och till viss del domstolar godtyckligt stifta lag på ett sätt som endast tillkommer Riksdagen

- Förslagen leder till än mer godtycklighet i myndighetsutövningen vilket är rakt emot den problematik som utredningen borde ha adresserat.

SVF:s bedömning

SVF anser att hela utredningen ska förkastas och inte läggas till grund för en ny vapenlag.

SVF anser att en ny utredning för en ny vapenlag ska initieras, där organisationer för skytte, jakt, samling, vapenägande, vapenhandlare, museer m.m. får en framträdande roll i utredningen, med stöd av någon jurist som ävenledes besitter kunskap i ämnet.

I bilagan ges vissa kommentarer till utredningen samt förslag på ändringar som Regeringen kan införa i Vapenförordningen.

SVERIGES VAPENÄGARES FÖRBUND

Ragnar Skanåker
Förbundsordförande

Kommentarer till kapitlen i utredningen

.1 Författningsförslag

Följande paragrafer i Vapenlagen kan utgå:

Kap 1 § 1 om ljuddämpare

Kap 2 § 6a

Kap 5 § 2 (förtydligande flyttas till Vapenförordningen)

Kap 5 § 5 (borde ha slopats då godkänt säkerhetsskåp blev obligatoriskt år 2000)

Kap 6 § 6 (eventuellt flyttas till ordningslagen eller "knivlagen")

Följande ändringar i vapenförordningen kan göras

Kap 2 § 1, 3 stycket - regeringen skriver i förordningen hur kraven i Kap 2 § 17 vapenlagen kan uppfyllas.

Kap 2 § 4, 5 stycket - 6 vapen ändras till 10 vapen.

Kap 2 § 4a - utgår då den inte fyller någon funktion.

Kap 2 § 14 (se kap 2 §1, 3 stycket)

Kap 5 med underavdelningar

Ändringar som utredningen föreslår har sin grund i Polismyndighetens åsikter om t.ex. vilka uppgifter som ska vara obligatoriska (man nöjer sig inte med de som anges i Vapenförordningen), Polismyndigheten söker redan nu göra sådana uppgifter till obligatoriska genom att det inte går att godkänna en elektronisk ansökan utan att dessa uppgifter finns med.

Vapens lämplighet för ändamålet är INTE Polismyndighetens sak att avgöra, det avgörs för jaktvapen av Naturvårdsverket och för målskjutning av respektive skytteorganisationens skjutreglemente. För samling behövs inget sådant kriterium.

Det är Riksdagens sak att avgöra vilka typer av vapen som ska accepteras för civilt bruk och Riksdagens sak att avgöra vilka särskilda krav som ska ställas därvidlag.

Kap 6 Innehavstillstånd för enskilda personer

Idag indelas vapen efter ändamål (jakt, målskjutning, samling etc). Detta är onödigt eftersom annan lagstiftning reglerar användandet av jaktvapen och målskjutning regleras via skytteorganisationernas reglementen. Sverige är unikt med att ha denna uppdelning ...

Aktivitetskravet för målskjutning bör utformas på ett sätt som är anpassat till skyttets speciella omständigheter (vinterstängningar, verksamhetens karaktär etc).

Polismyndigheten utgår från att skyttarna friserar sina aktiviteter. Eftersom skyttar inte utgör något samhällsproblem bör intygandet i föreningsintyget räcka som belägg för aktivitet.

Varaktigt obrukbara vapen ska inte längre betraktas som vapen utan enbart som föremål. Om de är deaktiverade enligt gällande EU-regler krävs lika stor insats som att skapa ett nytt vapen för att göra om dem till brukbara vapen igen.

Kap 7 Vapengarderoben

7.5 Utredarens förslag innebär i praktiken att en jägare inte kommer att kunna få mer än ett vapen för varje klass. Detta visar den stora okunnigheten om jakt och hur denna har utvecklats till att bli alltmer specialiserad.

SVF anser att en jägare ska få inneha de jaktmedel (vapen och vapendelar) han anser sig ha behov av. Således ingen form av jaktgarderob.

7.6 Samma sak gäller målskjutningsgarderoben. En skytt ska få inneha de vapen han anser sig behöva för sin sport.

Utredningens negativa inställning till AR-vapen speglar Polismyndighetens åsikt och utredarens okunnighet om vapen.

Kap. 8 Innehavstillstånd för vapensamlare

Även här synes utredaren okritiskt ha anammat alla de pseudoregler som Polismyndigheten skapat och som tyvärr fått gehör hos våra förvaltningsdomstolar som inte utmärker sig för lagföljsamhet.

Det är inte statens angelägenhet att bedöma vad en samlare som kulturbärare ska vara intresserad av att bevara. Att Polismyndigheten som saknar kunskap om vapenhistoria skulle få besluta om vilka kulturföremål som ska bevaras är främmande för statsförvaltningen av kultur. Att staten ska ha makt att godkänna en samlares inriktning är uteslutet.

En vapensamlare har oftast redan andra vapen för andra ändamål. Det ska räcka att vapensamlaren uppfyller de grundläggande kraven för vapeninnehav och att en vandelsprövning i relation till vapentypen görs.

Det finns ingen anledning att ha ett förbud mot att avlossa skott med samlingsvapen. Inte heller att ha ett förbud mot innehav av ammunition och delar som passar till ett samlingsvapen.

Samlingsvapen är ofta äldre vapen där ammunition ej finns att tillgå i handeln. Vapnen är inte attraktiva i kriminella sammanhang på annat sätt än möjligen deras ekonomiska värde.

Kap. 9 Innehavstillstånd för helautomatiska vapen och enhandsvapen

Utredningen vill behålla "synnerliga skäl" – SVF anser att denna formulering ska utgå helt och ersättas av specificerade krav. Idag finns stort godtycke i tolkningen av begreppet förutom att det redan också finns specificerade krav.

Det är av vikt för landets totalförsvaret att kunskap om helautomatiska vapen premieras, att skytteorganisationerna bedriver skytte med vapen som är kopplade till militärt bruk. Det ska således även i fortsättningen tillåtas privatpersoner att inneha och bruka helautomatiska vapen.

Det finns ett grundläggande tankefel i vapenlagstiftningen när man betecknar just dessa vapentyper som "särskilt farliga vapen". Det finns inga särskilt farliga vapen, bara särskilt eldkraftiga. Farliga blir vapnen först när fel hand tar i dem. Intill dess är de helt ofarliga. Tyvärr har det kriminella vapenvåldet eskalerat i samhället. Detta avspeglas i sättet att se på legala vapenägare, trots att de inte är de som står för den illegala verksamheten.

De legala vapnen utgör inget problem i samhället. Att ha begränsningar för en aktiv idrottsskytt är således missriktat och påverkar inte vapenvåldet. En idrottsskytt ska få ha de vapen han behöver för sin idrott, utan begränsning av någon fiktiv garderob.

De vapen en idrottsskytt kan använda styrs av skytteorganisationernas skjutreglemente med tillägg av sådana vapen som än så länge bara kan användas i föreningsegna grenar. Men det är i dessa som skyttesporten utvecklas.

Kap. 10 Tidsbegränsade innehavstillstånd

Hela kapitlet verkar dikterat av Polismyndigheten ... med onödigt komplicerade tankar och lösningar. De legala vapnen utgör ju inget samhällsproblem ...

Det kommer alltid att finnas ett visst behov av att utfärda ett tidsbegränsat tillstånd men det finns ingen anledning att behålla den nuvarande regeln om femårstillstånd.

Att sådan tidsbegränsning inte ska gälla för samlingsvapen, endast för vapen för aktivt bruk, har utredaren förstått och betonat. Så tillämpades också regeln fram till år 2010.

Tanken med femårstillstånden var att hitta sådana som tröttnat på idrottsskytte och därför inte längre har behov av vapen. Det kan fylla en viss funktion men påverkar inte det kriminella skjutvapenvåldet. Men den som tröttnar avyttrar i regel både vapen, skåp och utrustning eftersom det annars är ett bundet kapital i onödan.

SVF har flera gånger föreslagit en kompromisslösning just för flerskotts enhandsvapen och helautomatiska vapen: Ge femårslicens första gången. När förnyelse söks visar detta att sökanden har ett varaktigt intresse av skytte och då ges ny licens utan tidsbegränsning.

Denna möjlighet finns redan med dagens lagstiftning men Polismyndigheten har inte hörsammat att tillämpa den.

Kap. 11 Innehavstillstånd för skyttesammanslutningar

Inte heller de så kallade föreningsvapnen utgör något problem i sig. Det största problemet uppstår när föreningsmedlemmar anförtros förvaringen av vapnen och Polismyndigheten då vill styra både föreningens och privatpersonens förvaring.

En skytteförening ska ha möjlighet att inneha föreningsvapen för alla de grenar som finns på föreningens program, således för både grenar inom etablerade skytteförbund och föreningsegna grenar. Detta har utredaren också förordat.

Kap. 12 Innehavstillstånd för museer

Muséerna är en del av vårt historiska kulturarv och bör inte underställas några begränsningar. Det är dock av vikt att fullgod säkerhet kan upprätthållas.

Kap. 13 Innehavstillstånd för auktoriserade bevakningsföretag

Detta är ett relativt nytt område inom vapenlagstiftningen och det kan behövas vissa förtydliganden, vilket utredaren också har föreslagit.

Ett grundkrav bör dock vara att den som av företaget betros med vapen också vandelprövas och besitter kunskap att hantera vapen.

Kap.14 Hantering av organisationers skjutvapen

De regler som utredaren föreslår tillämpas redan idag. Något godkännande behövs inte av Polismyndigheten, organisationen endast informerar myndigheten om vem som är ansvarig för respektive vapen (det kan vara flera).

Viktigt är att i lagstiftningen skilja på organisationens vapen och privatpersoners vapen. Idag har Polismyndigheten en benägenhet att slå samman dessa innehav och vill avgöra hur många vapen privatpersonen får ha inom hemmets väggar, en befogenhet man saknar bemyndigande till.

Kap. 15 Vissa frågor om tillståndsbevis

SVF ser risker med att enbart övergå till elektroniska bevis. Dagens samhälle är mycket sårbart och ju mer man lägger på elektroniken, ju sårbarare blir vi. Både myndigheter och företag har varit utsatta för cyberattacker som lamslår verksamheten.

Privatperson måste ha möjlighet att kunna påvisa sin rätt att inneha sina skjutvapen oberoende av den elektroniska databasen. Redan idag förekommer stora brister i de nuvarande registren.

Kap. 16 Överlåtelse och förvärv av skjutvapen

Redan idag får köparen av ett vapen sitt tillstånd i 2 ex varav det ena ska lämnas till säljaren när vapnet avhämtas. Det blir då enkelt för säljaren att rapportera till Polismyndigheten att det fysiska ägandet övergått till den nye licensinnehavaren. Detta är utredaren också inne på.

Kap. 17 Vissa frågor om ljuddämpare, vapenmagasin och ammunition

SVF är av den åsikten att all reglering av dessa ska kunna avskaffas. Ljuddämpare är ett tillbehör som reducerar ljud från vapen precis som inom industrin.

Vapenmagasin omges av en hysteri som inte har någon effekt på den kriminella hanteringen eftersom de magasin som förekommer där inte omfattas av regleringen (och de kriminella struntar blankt i varje form av reglering).

Ammunition bör vara tillåten oavsett kaliber eftersom ammunition är kostsam och man inte vill göra sig av med särskilt införskaffad ammo till exempelvis ett lånat vapen som man räknar med att kunna låna igen.

Ammunition som sådan utgör heller inte något farerekvisit inom vapenhanteringen.

Det finns inga belägg för att legala vapenägare sprider ammunition till den kriminella marknaden.

Kap. 18 Utlåning av skjutvapen

Dagens regler för lån av vapen är fullt tillfredsställande, det enda som behöver tilläggas är att ordet "lån" innefattar ett självständigt handhavande av vapnet som om det vore ens eget. Idag har Polismyndigheten en stark vilja att inkludera uppsiktslån i begreppet, trots att lagstiftningen uttryckligen skiljer på detta.

Utlåning i flera led följer även idag de generella reglerna.

Kap. 19 Förvaring av skjutvapen, ammunition och ljuddämpare

SVF välkomnar förslaget om ökad flexibilitet avseende var enskildas skjutvapen ska förvaras. Många yngre jägare som studerar på annan ort kan behöva förvara sina vapen på föräldragården där jakten bedrivs. Det minskar risken för tillgrepp i samband med transporter.

Viktigt är att betona att för enskildas förvaring av vapen, oavsett om dessa innehas för jakt, skytte eller samling, räcker godkänt säkerhetsskåp SS 3492 i det antal som vapenägaren bedömer som erforderligt för att få plats med vapnen.

Viktigt är också att betona att det inte existerar någon rätt för Polismyndigheten att bedöma hur många vapen som får förvaras i en bostad eller i ett säkerhetsskåp. Polismyndigheten har sedan år 2000 krävt att vapenägare som har fler vapen än vad myndigheten godtyckligt har som sin egen gräns för innehav inom hemmets fyra väggar (varvid man då räknat samman samtliga där boende vapenägares vapen och eventuella föreningsvapen) skaffar gemensam förvaring à la Fort Knox som svårligen kan uppfyllas av den enskilde. Dessutom strider gemensam förvaring mot grundregeln i vapenlagstiftningen om ansvar för de vapen man innehar.

För tillbehör såsom ljuddämpare och ammunition ska, som idag, räcka med ett skåp med godkänt lås.

Kap. 20 Tydligare möjligheter att beakta risker för allmän ordning och säkerhet

Utredarens texter om "samhällsfarliga vapen" är ett tydligt eko av Polismyndighetens åsikter.

Sedan godkända säkerhetsskåp SS 3492 blev obligatoriska har stölder av vapen minskat i antal och omfattning. Vid inbrott har tjuvarna snarare ambition att komma över pengar och värdeföremål som kan finnas i vapenskåpen, dvs sådant som är lätt att omsätta.

Inga vapen är i sig samhällsfarliga men det finns personer som är samhällsfarliga och de använder sig lika ofta av knivar som av skjutvapen.

Kap. 21 Effektbegränsade vapen som kan användas med krut

De senaste årens debatt om vapen av Brocock-typ har naturligtvis triggat Polismyndigheten till att vilja få sådana licensbelagda. Vad SVF kan förstå utgör de inget samhällsproblem och behöver inte regleras.

Kap. 22 Vapenhandel och reparation och ändring av skjutvapen

Även detta kapitel andas stor följsamhet gentemot Polismyndighetens åsikter.

Det finns ingen anledning att definiera yrkesmässighet i antal genomförda transaktioner.

Det ska även fortsättningsvis vara tillåtet för privatpersoner att ta emot andra privatpersonens vapen för översyn och reparation, om man själv har tillstånd att inneha sådana vapen.

Kap. 23 Europeiska skjutvapenpasset

SVF tillstyrker ett förenklat förfarande och vill gå längre: att det europeiska skjutvapenpasset ska accepteras fullt ut för införsel till Sverige och återutförsel.

Risken för missbruk är ytterst liten (någon statistik har inte presenterats i utredningen). De kriminella som smugglar in sina vapen bryr sig inte om att skaffa skjutvapenpass så redan förekomsten av ett sådant pass indikerar att innehavaren är en laglydig person.

EU borde göra mer för att se till att de regler man hittills har skapat på vapenlagstiftningens område helt och fullt genomföres av medlemsstaterna. Då elimineras de risker som utredaren pekar på.

Det är för övrigt en nackdel att vissa vapen, t.ex. licensfria originalvapen, inte kan bli noterade i skjutvapenpasset. För dessa krävs särskilda intyg från polisen.

Utredaren håller även här fast vid skrönan att legala vapen spiller över till den illegala marknaden, genom stölder eller avsiktligt agerande. Stöld av legala vapen är numera en sällsynthet och enligt all statistik över påträffade illegala vapen har dessa inte ett legalt ursprung utan är ett resultat av smuggling eller annan kriminell verksamhet.

Kap. 24 Handläggningstider

Det mest effektiva sättet att minska handläggningstiderna vore att byta ansvarig myndighet och få en myndighet som inte vill utöka sina befogenheter och införa egna regler utöver vad lagstiftningen säger.

Det näst effektivaste sättet vore att ta bort de tidsbegränsade licenserna samt utöka antalsgränserna för jaktgarderob respektive målskjutningsgarderob och inom gränserna för vapengarderobers behövs inte motivering till innehavet.

I tredje hand att ta bort licenskravet för ett antal vapen som inte är attraktiva i kriminella kretsar, t.ex. mynningsladdade vapen eller patronladdade vapen där ammunition inte finns att köpa i handeln.

I fjärde hand att låta handläggare få utföra enkla byten av vapen, t.ex. när ett utslitet hagelgevär behöver ersättas av ett nytt. Detta skulle handlare kunna rapportera direkt in i vapenregistret.

Kap. 26 Straffrättsliga frågor

SVF välkomnar utredarens tankegångar att mindre förseelser inte ska betraktas som vapenbrott. Men SVF vill gå ännu längre.

Vid andra myndigheter medför försumlighet att efterkomma en uppmaning att man kan få vidkännas kraftiga sanktionsavgifter. Den metoden är effektiv.

Viktigt är att skilja på sådant som är kopplat till vapen som är registrerade i Sverige och sådana som aldrig har varit registrerade i Sverige (insmugglade vapen).

Största effekten att minska brottslighet är att avkriminalisera vissa brott, t.ex. "gå mot röd gubbe". Ett bättre alternativ är att omdefiniera vad som ska utgöra ett vapenbrott. Om tidsbegränsade licenser avskaffas elimineras största delen av det som idag räknas som vapenbrott (ej ansökt om förnyad licens i tid). Om möjligheten gives att inneha ammunition även till sådana vapen man inte har själv på licens skulle även denna oskyldiga brottskategori elimineras. Det handlar ju oftast om "försumlighet av administrativ karaktär" och inte ett avsiktligt brottsligt handlande.

Som ytterligare alternativ är att man (likt den finska vapenlagen) inför ett vapenkort som innebär att en individ har givits förtroende att inneha vapen. Innebörden gör att innehav av icke registrerade vapen och ammunition ses som en försumlighet av administrativ karaktär och inte straffbart.

Kap. 27 Följdändringar och övriga frågor

Utredaren anser att repliker av tillståndsfria skjutvapen även fortsättningsvis bör vara licenspliktiga. Vi finner det ologiskt att originalen är tillståndsfria men inte kopiorna. Originalen är (om de är i bra skick) precis lika "effektiva" som kopiorna. Eftersom denna typ av vapen inte är attraktiv i kriminella kretsar skulle de kunna vara helt tillståndsfria. I en del andra länder, t.ex. Tyskland, är kopiorna också i viss utsträckning tillståndsfria.

Punkt 27.10 om skjutvapenpasset har kommenterats under punkt 23 ovan.

Kap. 28 Ikraftträdande

Med tanke på att SVF:s generella rekommendation är att tillsätta en ny vapenutredning anser vi att denna punkt kan utgå.

Kap. 29 Konsekvenser

Eftersom hela vapenlagsutredningen andas en vilja att permanenta status quo samt ge ännu mera makt åt Polismyndigheten kan det förväntas ett behov av ökad resurstilldelning till myndigheten.

Då sagda myndighet inte har gjort sig känd för effektiv handläggning av ärenden vore det en absolut fördel att byta ut myndigheten. Detta kommer också att leda till stora besparingar inom domstolsväsendet som inte behöver hantera ärenden där Polismyndigheten vill stifta lag via domstolspraxis.

Kap. 30 Författningskommentarer

Dessa hade varit relevanta om utredningen som sådan hade verkligen tagit sikte på kärnpunkten i uppdraget, nämligen att förenkla vapenlagstiftningen. Detta har utredningen totalt missat.

Kap. 31 Författningsförslag som inte följer av ställningstagandena

Det enda positiva är införandet i Vapenförordningen att Polismyndigheten ska ha skyldighet att underrätta en licensinnehavare tre månader innan en tidsbegränsad licens går ut. Men även detta skulle bli överflödigt om tidsbegränsade licenser avskaffades ...

SVF rekommenderar att man inför liknande regler som för byte av körkort, att körkort gäller även om det inte förnyats pga myndighetens försumlighet. (**Körkortslag (1998:488, 3 kap 13 §)**)